

Väsentliga risker i textilsektorn

Rapport 25.03.2019

Innehållsförteckning

Sammanfattning av textilproduktområdets risker	3
Introduktion	6
Syfte	6
Metod.....	6
Avgränsningar.....	7
Risikanaly av material, tillverkningsprocesser och transport av textilier	7
Överblick av leverantörskedja, material och tillverkningsprocess.....	7
Råmaterial.....	9
Bomullsodling.....	9
Olja	11
Skogsbruk.....	13
Tillverkning av fibrer och tyg i polyester, viskos och bomull.....	15
Tillverkning och konfektionering av inredningstextilier och arbetskläder..	18
Transport och distribution	22
Slutsatser med riskprioritering	24
Riskprioritering.....	25
Appendix: Relevanta regelverk och branschinitiativ.....	28
Källor.....	29

Sammanfattning av textilproduktområdets risker

På uppdrag av Hållbar Upphandling – ett samarbete mellan Sveriges regioner – har Enact Sustainable Strategies genomfört en riskanalys avseende mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption i leverantörskedjan för produktområdet textilier. I produktområdet innefattas yrkeskläder som t.ex. ambulanskläder, arbetskläder till lokalvård och transport, personal- och patientkläder för sjukhusvård samt inredningstextilier.

Riskanalysen baseras på två källor; dels publikt tillgänglig information om typiska risker inom branschen och de länder där produkterna tillverkas och analys av Region Skånes egna leverantörstudier. För att förstå de prioriterade riskområdena gjordes initialt en kartläggning av produktgruppens leveranskedja. Frågeformuläret skickades till femton utvalda leverantörer, nio av de tillfrågade återkopplade. Med hjälp av den insamlade informationen från leverantörerna samt publikt tillgängliga källor kopplades sedan risker avseende mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption till leveranskedjans tillverkningsprocesser och länder. Senare genomfördes djupintervjuer med experter i hållbarhetsfrågor i textilindustrin.

Enligt svar på leverantörsenkäten kommer tyg-, garn- och fibermaterialen från europeiska länder som Tyskland, Belgien, Italien, Nederländerna, Spanien, Storbritannien, Portugal, Österrike samt från utomeuropeiska länder som Pakistan, Indien, Kina, Japan och Egypten men ingen leverantör har uppgett specifika ursprungsländer. Arbetskläderna och inredningstextilierna produceras enligt leverantörsenkäten i europeiska länder som Bosnien, England, Lettland, Nederländerna, Polen, Sverige, Tyskland och i asiatiska länder som Bangladesh, Kina, Indien och Pakistan. Leverantörernas svar gav viss insyn i såväl produktionsmetoder som vilka länder slutprodukterna kommer från, men ingen av leverantörerna specificerade från vilket land råmaterialet har sitt ursprung.

Inom den globala textilindustrin finns en stor mängd lågutbildad arbetskraft varav många är kvinnor som saknar tidigare erfarenhet av ett formellt arbetsliv. Kortsiktiga relationer mellan köpare och leverantörer, en produktionskedja som är spridd över många länder, korta leveranstider samt låg spårbarhet för råmaterialets ursprung kan bidra till ökade risker inom textilindustrin.

Riskanalysen visar att risken är stor för att mänskliga rättigheter och rättigheter i arbetslivet åsidosätts vid textilproduktion, inte minst vid bomullsodlingarna. Dåliga anställningsvillkor, barnarbete, slavliknande arbetsförhållande och sjukdom på grund av kemikaliehantering förekommer. Risken för utsläpp av olja inom polyestertillverkningen innebär också risker för miljön.

Idag arbetar alla leverantörer till Sveriges regioner med hållbarhetsrisker i leverantörskedjorna. För att Sveriges regioner ska kunna ta arbetet vidare med riskminimering är dialog med leverantörerna avgörande, inte minst vad gäller att öka

medvetenheten om vilka risker som finns. Det är vår förhoppning att den här studien ska kunna bidra till det.

Nedan finner ni en tabell med alla de väsentliga riskerna inom textilproduktionen. Riskerna för kränkningar av mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption har analyserats separat för varje steg i värdekedjan med information om risker knutna till länder. Riskerna har kategoriserats utifrån landspecifika utmaningar och bedömts utifrån allvarlighetsgrad, hur många som riskerar att drabbas och möjligheten att återställa (remediability).

Röd (allvarlig risk): om majoriteten av produktionen sker i högriskländer (svaga stater) eller länder med hög risk för låg lagefterlevnad.

Orange (hög risk): produkt- och sektorspecifika risker är höga och produktionen sker i mellanriskländer (medelhög risk för bristande lagefterlydnad i medelsvaga stater).

Gul (medelrisk): produkt- och sektorspecifika risker existerar men är väl hanterade i produktions- och transitländerna tack vare god lagefterlydnad.

De prioriterade riskerna är: Råmaterialframställning och brist på transparens, rättigheter i arbetslivet och kemikalieanvändning i textil- och fiberproduktion och transport.

**RISKER:
TEXTILIER**

← **STEG I VÄRDEKEDJAN** →

	Råmaterial, bomull	Råmaterial, olja	Råmaterial, trä	Tillverkning av garn, fiber och tyg	Tillverkning och konfektionering av inredningstextilier och arbetskläder	Förpackning och distribution
Risk-länder	Kina, Indien, Pakistan	Ryssland, Saudiarabien, Iraq, Iran, Kina, Kuwait, Förenade Arabemiraten och Brasilien	Ryssland, Brasilien, Lettland, Litauen	Kina, Pakistan, Indien, Portugal, Egypten	Pakistan, Kina, Bangladesh, Indien, Bosnien, Lettland, Polen	Båttransport från Asien via Sri Lanka, Nederländerna, Belgien, Tyskland. Vägtransport via Nordeuropa/Baltikum
Mänskliga rättigheter	Rätt till skälig levnadsstandard Hälsa och säkerhet Lokalsamhällets rätt till hälsa och säkerhet (utsläpp till luft/vatten, avfall) Barns rätt till säkerhet och utbildning	Rätt till skälig levnadsstandard för arbetstagare Beslagtagande av mark Diskriminering och sexuella trakasserier i omgivningen	Beslagtagande av mark Rätt för minoritetsbefolkningar att använda naturtillgångar	Rätt till skälig levnadsstandard Hälsa Lokal-samhällets rätt till hälsa och säkerhet (utsläpp som kan vara cancerframkallande, buller – främst Kina)	Lokalsamhällets hälsa och säkerhet (kemikalieutsläpp osv.) Rätt till skälig levnadsstandard för arbetstagare Barns rätt till säkerhet och utbildning (hög risk i Pakistan, Kina, Bangladesh, Indien)	Farliga arbetsförhållanden Slavarbete Hälsa och säkerhet Olyckor i trafik, inklusive dödsfall
Arbetsvillkor	Hälsa och säkerhet Barnarbete Övertidsarbete Låga löner Brist på fackliga rättigheter Diskriminering	Brist på fackliga rättigheter Hälsa och säkerhet Tvångsarbete	Farliga arbetsförhållanden Hälsa och säkerhet (användning av kemikalier)	Farliga arbetsförhållanden Barnarbete Övertidsarbete Låga löner Brist på fackliga rättigheter Diskriminering	Farliga arbetsförhållanden Barnarbete Övertidsarbete Låga löner Brist på fackliga rättigheter Diskriminering (hög risk i Pakistan, Kina, Bangladesh, Indien)	Förslitning, hälsa och säkerhet (vid fabriker med manuell förpackning) Vid båttransport: slavarbete, löner, hälsa och säkerhet Vid vägtransport: olyckor i trafik inklusive dödsfall, hälso- och säkerhetsrisker, löner
Miljö	Energiförbrukning Vattenförbrukning Kemikaliehantering Utsläpp till vatten Inverkan på biologisk mångfald Avfall	Oljeutsläpp och förorening av vatten och mark Energiförbrukning	Illegal avverkning Negativ klimatpåverkan av skogsskövling	Kemikaliehantering Utsläpp till luft/vatten Energi- och vattenförbrukning Användning av kemikalier som ej är godkända inom EU	Kemikaliehantering Utsläpp till luft/vatten Energiförbrukning Användning av kemikalier som ej är godkända inom EU	Koldioxidutsläpp från fartygs- och vägtransporter Lokala föroreningar och utsläpp i vattnet Risk för användning av kemikalier som biocider

Introduktion

Enact har på uppdrag av den nationella samordningen för *Hållbar Upphandling* – ett samarbete mellan Sveriges regioner, gjort en riskanalys avseende arbetsvillkor, mänskliga rättigheter samt miljö och korrruption i leveranskedjan för produktområdet textilier. Sedan 2010 samarbetar samtliga regioner i ett nationellt arbete med hållbar upphandling. Textilier är ett av regionernas åtta prioriterade riskområden.

Syfte

Syftet med studien har varit att identifiera och prioritera de väsentliga riskerna kopplade till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korrruption vad gäller upphandling av textilprodukter. Riskanalysen syftar till att ge rekommendationer till Hållbar upphandling om vilka riskområden som är viktigast att prioritera.

Analysen fokuserar på textilprodukter som köps in till Sveriges regioner genom offentlig upphandling och är skriven utifrån perspektivet offentlig upphandling. Sveriges regioner gemensamma uppförandekod för leverantörer utgör grunden för analysen. Koden täcker följande områden:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)
- ILO:s åtta kärnkonventioner om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering och föreningsfrihet samt organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182),
- FN:s barnkonvention, artikel 32,
- det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet, och
- den arbetsrätt, inklusive regler om lönevillkor, och det socialförsäkringsskydd som gäller i tillverkningslandet
- den miljöskyddslagstiftning som gäller i tillverkningslandet, och
- FN:s deklaration mot korrruption.

Det är viktigt att notera att riskbedömningarna inte är avsedda att beskriva tillverkning eller leverantörskedjan hos ett visst varumärke eller särskild leverantör. Syftet är att ge en allmän förståelse av de potentiella risker som är förknippade med produkterna i allmänhet.

Metod

Metoden följer både riktlinjerna som beskrivs i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och OECD Due Diligence-riktlinjer för ansvarsfullt företagande baserade på OECD:s riktlinjer för multinationella företag, och omfattar risker för negativ påverkan på alla universellt erkända mänskliga rättigheter, arbetstagares rättigheter och miljö samt risker för korrruption. Metoden syftar till att identifiera alla intressenter som faktiskt eller potentiellt kan påverkas negativt av verksamheten i textilproduktionskedjan, inklusive arbetstagare och omgivande samhällen samt individer i andra grupper såsom migrantarbetare och ursprungsbefolkningar. Metoden säkerställer att alla universellt

erkända mänskliga rättigheter omfattas, vilket inkluderar ekonomiska, sociala, kulturella, civila, politiska rättigheter, samt rättigheter för särskilt utsatta grupper såsom kvinnor och barn.

Riskanalysen baseras på två källor; dels publikt tillgänglig information om typiska risker inom branschen och de länder där produkterna tillverkas, dels på Region Skånes egen leverantörstudie. För att förstå de prioriterade riskområdena gjordes initialt en kartläggning av produktgruppens leveranskedja. Frågeformuläret skickades till femton utvalda leverantörer, nio av de tillfrågade återkopplade. Med hjälp av den insamlade informationen från leverantörer samt publikt tillgängliga källor kopplades sedan risker avseende mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption till leveranskedjans tillverkningsprocesser och -länder. Senare genomfördes djupintervjuer med experter i hållbarhetsfrågor i textilindustrin: Weronika Rehnby, textil- och miljöexpert i Sveriges Textil- och modeföretag TEKO, Peter Lund-Thomsen, professor vid Copenhagen Business School samt en djupintervju med en hållbarhetsexpert vid en av leverantörerna.

Avgränsningar

Brist på spårbarhet och transparens är i sig en risk och gör det svårt att genomföra en djupgående riskanalys för produktgruppen textilier eftersom produktionen innefattar många underleverantörer och aktiviteter i olika länder. Få leverantörer har bidragit med detaljerad information om i vilka länder de olika produktionsfaserna skett, vilket begränsar möjligheterna att analysera riskerna i produktionskedjan knutna till specifika länder. I de fall då kunskap om leverantörskedjan bortom tillverkningsledet saknas, belyser den här rapporten de generella risker som finns kopplade till den generella situationen för mänskliga rättigheter i länder och regioner. Analysen förlitar sig i stor utsträckning på publikt tillgänglig information och kvalificerade antaganden om varifrån råmaterial kommer och förädlas. Analysen rymmer inte heller en uttömmande kartläggning av transportvägarna för textilprodukter.

Riskanalys av material, tillverkningsprocesser och transport av textilier

Överblick av leverantörskedja, material och tillverkningsprocess

Denna riskanalys omfattar textilprodukterna arbetskläder och inredningstextilier. Arbetskläderna har tre områden; ambulanskläder, sjukvårdstextilier (patient- och personalkläder) och arbetskläder som används av transport och lokalvård. Inredningstextilier omfattas av gardintextilier och möbeltextilier.

Leveranskedjan i textil- och arbetsklädesindustrin är lång och komplex. Produktionen sker ofta i flera olika skeden och det är vanligt att tillverkningsprocessen sker i flera olika länder. Speciellt produktionen av inredningstextilier och lättsydda personal- och patientkläder är arbetsintensiv och kan drabbas av hög konkurrens och låga

vinstmarginaler.¹ Till skillnad från lättsydda kläder kräver tillverkning av arbetskläder ofta mer specifik kompetens av leverantörerna. Tillverkningen av arbetskläder som t.ex. ambulanskläder har speciella krav till skydd för arbetarnas hälsa och säkerhet.²

Flera av leverantörerna implementerar en etisk uppförandekod och granskar sina leverantörer regelbundet för att minska riskerna. Många av leverantörerna delar information om av olika typer av certifikat (exempelvis SA 8000, Ökotex Step, Bluesign) som de använder för att följa upp sociala och miljömässiga standarder.

Leverantörer som svarade på bakgrundsfrågor i denna riskanalys var allmänt medvetna om riskerna i branschen.

Bild 1: Textilproduktion – produktionsled

Råmaterial

Råmaterial (t.ex. bomull, olja, cellulosa, ull) till fibrer kommer från olika odlare eller källor. Bomull, olja och trävara kan säljas via råvarubörser eller flera olika leverantörer vilket hindrar spårbarheten av materialen.

Fiberproduktion, garnframställning, tygframställning

Vid spinning av garn används fibrer (bomull, polyester, viskos) med olika ursprung. Tyg tillverkas i väverier och stickerier och färgas eller behandlas med olika kemikalier.

Förbehandling, färgning, tryckning, slutbehandling

Tyget förbehandlas, färgas och trycks. Många är våtprocesser där risk finns för utsläpp till vatten och luft samt risk för arbetares säkerhet.

Konfektionering

Tyget skärs, sys och loggor trycks.

Förpackning och distribution

Färdiga textilier transporteras till köparen via land eller sjötransport

¹ ILO: Textiles, clothing, leather and footwear, accessed 13.2.2019

² Intervju med Weronika Rehnby, TEKO 13.2.2019

Råmaterial

Arbetskläderna produceras av både syntetiska och naturliga material.³ Syntetiska fibrer är konstfibrer som tillverkas av syntetiska polymerer, till exempel nylon, polyester och akryl där råvaran oftast är olja eller viskos där råvaran är cellulosa. Återvunnen polyester där råmaterialet kommer från återvunna PET-flaskor förekommer också.⁴ Naturfibrer är huvudsakligen bomull. Tillverkarna har börjat föra in andra typer av fibrer såsom viskos och lyocell (där varumärket Tencell är vanligt) som framställs av cellulosa. Ull utgör än så länge en mycket liten del av materialet i arbetskläderna men återfinns i möbeltextilier.

Arbetskläder behandlas med kemikalier för att uppnå rätt funktionsegenskaper och för vissa skyddskläder kan behov av att använda flamskyddsmedel finnas (EU:s PPE-direktiv, *Personal Protective Equipment*). Ibland byggs flamskyddet in i textilierna och kallas då för inherent. Textilprodukterna innehåller också knappar, dragkedjor och muddar. Fluorescerande medel och glaspärlor är komponenter vid framställning av reflekterande material som används för en del arbetskläder.⁵

Bomullsodling

Bomull odlas dels på stora maskindrivna jordbruk i länder som USA, Australien och Brasilien, dels av miljoner småbönder i länder som Indien, Kina, och Pakistan. Enligt en rapport från Fairtrade Foundation är Kina och Indien de största producenterna av bomull i världen.⁶ Storproducenter, med USA i spetsen, subventionerar bomullsodlingen med skattepengar och kan därför producera stora kvantiteter billig bomull som sänker världsmarknadspriset. Allmänt är riskerna lägre i länder där produktionen är mekaniserad (USA, Australien) jämfört med bomullsodling av småbönder (Indien, Kina, Pakistan).⁷

Mänskliga rättigheter, bomull

Bomull växer på buskar i främst tropiska trakter och odlingen kräver stora mängder jordbrukskemikalier. Under 2013 nyttjades en fjärdedel av världens användning av bekämpningsmedel och en tiondel av allt bekämpningsmedel mot ogräs i odlingen av bomull.⁸ Detta innebär risker för exponering för bomullsarbetarna på fält. Kemikalierna sprids också till vattentäkter i området och förorenar dricksvattnet för närboende. Dessutom är bomullsodling mycket vattenkrävande vilket leder till brist på dricksvatten för djur och människor. I spåren av vattenbrist följer också hälsoproblem och sjukdomar.

Ett lågt världsmarknadspris slår hårt mot småbönder som får svårt att försörja sig. I de fall där odlingarna utgörs av större plantage finns risk att jordbrukare tvingats bort från sina ägor eller påtvingats odla bomull istället för mat till den egna familjen. Särskilt utsatta är ursprungsfolk och minoritetsgrupper. Många småodlare ser ingen annan utväg än att skuldsätta sig för att kunna införskaffa nödvändiga frön och bekämpningsmedel. För dem

³ Svar från leverantörer på frågeformulärer om leverantörkedjan och materialer

⁴ Svar på frågeformulärer om leverantörkedjan från anonyma leverantörer februari 2019

⁵ Information från intervju med Region Skåne

⁶ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

⁷ Intervju med Peter Lund-Thomsen 18.3.2019

⁸ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

återstår sedan endast att hoppas på att skörden blir tillräckligt god för att kunna betala tillbaka de lån de initialt har tagit. Räntorna är i många fall så höga att odlarna inte får tillräckligt med pengar över för att investera i den egna infrastrukturen, verktyg eller skyddsutrustning som behövs för att förbättra sin försörjning.⁹

Arbetsvillkor, bomull

Barnarbete är utbrett inom bomullsodlingen och risken ökar där det förekommer säsongarbete och en stor del av arbetskraften är migrantarbetare. Så många som 400 000 barn i Indien rapporteras arbeta med att plocka bomull. Förhållandena är svåra och barnen lider ofta av hälsoproblem som orsakats av kontakten med bekämpningsmedel. Även för vuxna utgör bekämpningsmedlen en stor hälsorisk då skyddsutrustning sällan finns tillgänglig. De allra flesta som odlar bomull är småbönder som varken har möjlighet eller kunskap att skydda sig mot hud- och lungsjukdomar som följer på långvarig hantering av medlen. Också nästa steg i kedjan, att bleka eller färga bomullen är riskfyllt eftersom bruk av skadliga kemikalier är vanligt.¹⁰

En stor del av arbetet utförs på ackord och det är inte ovanligt att barn deltar i skörden för att bidra till familjens ekonomi. Att odla och skörda bomull är arbetsintensivt. Eftersom många arbetare har en dagskvot att fylla är arbetsdagen många gånger 12–13 timmar lång.¹¹ En hög nivå av analfabetism och det faktum att man inte äger den landlott man odlar, medför att bomullsodlarna har ett dåligt utgångsläge för att förhandla med handlarna som köper eller rensar bomullen.

En stor del av arbetskraften inom bomullsodling i Kina är migrantarbetare från de fattigaste delarna av landet. Många av dessa tvingas flytta från sina familjer och barn för att ta ett jobb i andra delar av landet.

Endast en liten del av arbetskraften är fackligt organiserad. Eftersom skörden av bomull sker under en viss period på året är många arbetare tillresta migrantarbetare som saknar möjlighet eller vilja att organisera sig, vilket leder till att de ofta arbetar under dåliga villkor.¹² På grund av lagstiftningen saknar Kina självständiga fackförbund och den kinesiska fackföreningsfederationen, ACFTU, är det enda tillåtna fackförbundet i Kina.

Miljö, bomull

Odling av bomull är mycket resurskrävande, det behövs stora mängder vatten, bekämpningsmedel och konstgödsel. Enligt Fairtrade Foundations rapport står bomullsproduktion för utsläpp av bekämpningsmedel motsvarande två miljarder USD per år. 819 av dessa kemiska medel har klassats som farliga av Världshälsoorganisationen.¹³ Ämnena förgiftar sedan mark och vattendrag, vilket leder till minskad biologisk mångfald.

⁹ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

¹⁰ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

¹¹ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

¹² Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

¹³ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

Bomullsplantan angrips lätt av skadedjur som kan förstöra hela skörden och därför används stora mängder bekämpningsmedel. Bruket av bekämpningsmedel riskerar dock att samtidigt öka motståndskraften hos skadedjuret så att det behövs ännu mer medel under nästföljande säsong. Ogräsmedel som används för att döda ogräs har ofta också en negativ påverkan för övriga växter så som frukt och grönsaker.

Bomull är en vattenkrävande växt som ofta kräver konstbevattning. På torra platser leder det till att naturliga vattendrag torkar ut, vilket har förödande effekter på den omkringliggande miljön. Bland annat leder det till försaltning av jorden som gör att grönska inte kan växa där längre. Ett av de mest talande exemplen är Aralsjön i Uzbekistan som en gång var jordens fjärde största sjö, men som idag endast har ca 10 procent av den ursprungliga vattenmängden kvar på grund av intensiv bomullsodling i området. En miljöeffekt som man inte sett ännu, där osäkerheten fortfarande är stor, är vilken påverkan genmodifierad bomull kan komma att ha på miljön.¹⁴

Korruption, bomull

För Kina och Indien, de två största bomullsproducenterna är korruption ett utbrett problem. Kina har under de senaste åren lanserat olika åtgärder för att ta itu med korruptionen inom framför allt myndigheter och regering. Programmen går populärt under namnet *catching tigers and flies*, vilket syftar på att korrupta tjänstemän, högre som lägre, omfattas. Trots detta får landet ändå bara 39 poäng av 100 i Transparency Internationals *Corruption Perception Index 2018*. Detta beror på att det saknas transparens och oberoende tillsyn. Korruptionen är utbredd och har ibland negativ påverkan på landrättighetsfrågor. Myndigheter kan ibland mutas att se mellan fingrarna på olika säkerhetskrav eller tillstånd.¹⁵

Indien fick 41 poäng på *Corruption Perceptions Index 2018*, vilket visar på svårigheterna att effektivt hantera den utbredda korruptionen. För de watchdogs eller visselblåsare som verkar i Indien är rättsskyddet dessutom bristfälligt.¹⁶

Olja

Polyester tillverkas genom att polymerisera olika kemikalier i vilka polymererna framställs av råolja. Olja extraheras från ett antal platser världen över med mycket begränsad spårbarhet. De största oljeproducerande länderna är Ryssland, Saudiarabien, USA, Irak, Iran, Kina, Kanada, Förenade Arabemiraten, Kuwait och Brasilien.¹⁷

Mänskliga rättigheter, olja

Extraheringen är kopplad till sociala risker speciellt i Ryssland, Saudiarabien, Irak, Iran, Kina, Förenade Arabemiraten, Kuwait och Brasilien. De största riskerna i oljeextrahering avser brist på fackliga rättigheter, dåliga arbetsförhållanden och tvångsarbete. Det är heller inte ovanligt att oljebolagen använder sig av säkerhetsvakter och att det i sig innebär en

¹⁴ Fairtrade Foundation 2015: Fairtrade and Cotton

¹⁵ Transparency International 2018: Corruption Perceptions Index

¹⁶ Transparency International 2018: Corruption Perceptions Index

¹⁷ OECD 2019: Crude oil production (indicator). doi: 10.1787/4747b431-en

risk för de närboende att utsättas för våld. Oljeutvinning i högriskmiljöer har också kopplats till höga nivåer av alkoholism och drogmissbruk, sexuellt utnyttjande och missbruk av kvinnor i omgivande områden.¹⁸

Utvinning av olja på land har stor påverkan på miljön vilket även påverkar omkringliggande samhällen. Produktionen kan förorena marken och göra den obrukbar eller kontaminera vattendrag så att lokalbefolkningens rätt till rent vatten och tillfredställande levnadsstandard kränks. Oljeutvinning tar också stora arealer i anspråk, inte bara vid själva utvinningen utan också för pipelines etc. Detta innebär att de boende får begränsad tillgång till mark vilket påverkar deras möjligheter att odla marken samt röra sig fritt. Vid expansion av utvinningen, finns inte sällan risker för tvångsförflyttning och obefintlig ersättning.¹⁹

Arbetsvillkor, olja

Oljeutvinning är en högrisksektor som kännetecknas av farliga arbetsförhållanden och risk för allvarliga olyckor. Oljeindustrin använder sig i stor utsträckning av kontraktsanställning istället för fast anställning. Kontraktsanställningarna inkluderar både heltids- och deltidsanställda med visstidsanställda, timanställda, dagsanställda, bemanningsanställda och i vissa fall svart arbetskraft. Upp till tre miljoner människor beräknas vara anställda inom olje- och gasutvinningssektorn idag. Hur många av dessa som är kontraktsanställda är i princip okänt. Lönenivåerna är generellt höga, men arbetet innehåller stora säkerhetsrisker. De anställda befinner sig också ofta hemifrån under långa perioder. Detta gör att det är svårt att ha familj och arbeta inom oljeindustrin, vilket också syns i siffrorna. Kvinnor utgör en försvinnande liten del av de som arbetar med själva utvinningen och det saknas ofta program eller åtgärder för att öka jämställdheten. Tidigare har sektorn begränsat arbetstagarnas rätt att bilda fackförbund och delta i kollektivförhandlingar.²⁰

En av de största riskerna inom oljeindustrin är arbetsmiljön. Även om många bolag är väl medvetna om riskerna och arbetar för att minska dem visar statistik att kontraktsanställda oftare råkar ut för olyckor.²¹

Det finns risk att skuldslaveri (*bonded labour*) förekommer exempelvis i Saudiarabien, där arbetstagaren behöver en saudiarabisk invånare eller arbetsgivare (sponsor) behövs för att söka arbetstillstånd (så kallat Kafala-system). Systemet har kritiserats internationellt av bland annat FN och ILO eftersom det lämnar arbetstagaren i en stark beroendeställning till sponsorn och ger litet utrymme för arbetstagaren att förhandla om exempelvis försenade eller inställda löneutbetalningar, krav på utökade arbetstider eller andra arbetsuppgifter än vad som har avtalats. Ett vanligt förekommande problem är att sponsorer konfiskerar arbetstagares pass, vilket dock strider mot saudisk lagstiftning.

¹⁸ BSR 2018: 10 Human Rights Priorities for the Extractives Sector, hemsida

¹⁹ Principles for Responsible Investment 2017: Digging deeper- Human Rights and Extractive Sector

²⁰ BSR 2018: 10 Human Rights Priorities for the Extractives Sector, hemsida

²¹ Principles for Responsible Investment 2017: Digging deeper- Human Rights and Extractive Sector

Vidare förekommer det att sponsorer olagligt tvingar arbetstagare att betala avgifter med viss regelbundenhet för att inte sponsorn ska säga upp deras uppehållstillstånd.²²

Miljö, olja

Utvinning av olja innebär stora påfrestningar för naturen. Dels förstörs landskapet i sig vilket innebär att både växter och djur dör ut eller tvingas hitta nya livsmiljöer. Dels innebär det utsläpp till vatten, luft och mark som kan förgifta natur, människor och djur. Föroreningar kan färdas en lång väg från ursprungskällan och på så sätt ödelägga den biologiska mångfalden och naturvärden i vattendrag, skogar, jordbruk med mera över stora arealer. Vid oljeborrning till havs släpps också stora mängder så kallat produktionsvatten ut. Det vattnet innehåller olja, organiskt material, organiska syror, salter och ibland naturligt radioaktivt material från berggrunden. Detta kan ge leverskador, hormonrubbingar, genförändringar och sämre tillväxt hos fiskar.²³

Vid oljeutvinning finns också alltid en risk för läckage eller utsläpp. Ett oljespill kan ge långvariga skador på flora och fauna och ge kedjeeffekter när större däggdjur exempelvis äter mindre djur som exponerats för olja. Vid utsläpp till havs påverkas inte bara fiskar och fåglar utan även koraller och havsbotten.²⁴

Korruption, olja

Det finns överhängande korruptionsrisker genom hela processen rörande oljeutvinning; korruption förekommer i såväl utdelningen av utvinningsrättigheter, utvinningsfasen och hanteringen av inkomster. Byråkratinivån i riskländer är ofta hög, vilket leder till många kontaktpunkter med tjänstemän där mutor kan krävas. Typiska fall involverar mutning av myndighetspersoner, förskingring, missbruk av maktställning, favorisering, utpressning och så kallade "facilitation payments" för att skynda på byråkratin. På vissa marknader har statliga tjänstemän relativt låga löner jämfört med dem inom den privata sektorn, vilket minskar motståndskraften för att ta emot mutor.²⁵

Flera organisationer och företag i oljesektorn är helt eller delvis statligt ägda. Korruption i form av att inkomster från oljeutvinning göms undan och ej faller utvinningsländernas befolkning tillgodo genom beskattning, har varit ett stort problem i decennier. Många större oljebolag redovisar inte sina inkomster från olika länder vilket gör det svårt att veta exakt hur stora belopp som försvinner p.g.a. korruption. Korruption är generellt ett utbrett problem i många länder och regioner där utvinningen görs, inklusive Kina.²⁶

Skogsbruk

Viskos tillverkas av cellulosa. Cellulosa utvinns huvudsakligen från trä. De tillfrågade leverantörerna har inte angivit vilka specifika länder träet som används längre bak i

²² Utrikersdepartamentet 2015: Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Saudiarabien

²³ U.S. Energy Information Administration 2018, hemsida

²⁴ U.S. Energy Information Administration 2018, hemsida

²⁵ EY 2014: Managing corruption and anti-bribery in oil and extractives industry

²⁶ OECD 2016: Corruption in the extractive value chain

leverantörskedjan kommer ifrån. De största exportörerna av massa, papper och sågade trävaror är Kanada, USA, Sverige, Finland, Tyskland, Ryssland och Brasilien.²⁷ Ifall råvaran kommer från Ryssland eller Baltikum är risken för illegal avverkning av skog stor.

Mänskliga rättigheter, skogsbruk

Skogsbruk kan innebära ett hot mot lokalbefolkningen och deras rätt att använda naturtillgångar. I vissa fall kan samhällen tvingas flytta för att ge plats för kommersiellt skogsbruk.²⁸ Omkringliggande samhällen kan påverkas negativt av damm, vibrationer, buller och föroreningar.

Arbetsvillkor, skogsbruk

I skogsbruk finns också uppenbara hälso- och säkerhetsrisker. Huvudfrågorna handlar om adekvat skyddsutrustning och träning så att olyckor i skogen kan undvikas. I nästa steg behandlas trä med kemikalier för att bilda exempelvis pappersmassa och där finns risk både för människa och miljö om inte kemikalierna hanteras och förvaras på rätt sätt.

Miljö, skogsbruk

Kina är en väsentlig aktör på den internationella skogsarenan, både som förbrukare och leverantör av skogsprodukter, samtidigt som har skogarna överutnyttjats.²⁹ Illegal virkeshandel är även ett utbrett problem i Ryssland, Kina och Baltikum.³⁰ Det finns en övergripande risk att träråvara från Ryssland och Baltikum kommer från illegal avverkning. Siffror från WWF visar att upp till 40–50 % av allt timmer som produceras i Estland var svart virke under 2010-talet. En stor del av detta exporteras och det är sannolikt att material från illegal avverkning används i cellulosa. Genom illegal avverkning upphör all kontroll och det innebär risker för överexploatering och skövling av skog med betydelsefulla naturvärden. Den pågående skövlingen av världens skogar har stor klimatpåverkan. När skog huggs ner snabbare än ny skog hinner växa upp blir resultatet att mängden koldioxid i atmosfären ökar och bidrar till att öka växthuseffekten. Utsläppen av koldioxid från skogsskövling uppgår till nästan 20 procent av alla växthusgaser som släpps ut i atmosfären.³¹

Korruption, skogsbruk

Korruption är ett stort problem i Ryssland och Kina. Särskilt utbrett är det inom rättsväsendet och inom offentlig upphandling. Det ineffektiva systemet ökar betydligt kostnaderna för att göra affärer i Ryssland och har en negativ inverkan på konkurrensen. Transparency International rankar årligen världens länder utifrån hur stor risken för korruption är. Detta index definierar generellt korruption som missbruk av offentlig makt för privat nytta och fastställs genom expertbedömningar och opinionsundersökningar.

²⁷ Skogsindustrierna, hemsida 27.02.2019

²⁸ FIAN, hemsida 27.02.2019

²⁹ WWF, hemsida 27.02.2019

³⁰ WWF, hemsida 27.02.2019

³¹ WWF, hemsida 27.02.2019

Ryssland får 28 poäng av 100 på Transparency International *Corruption Perception Index*, Kina får 39 poäng.³²

Tillverkning av fibrer och tyg i polyester, viskos och bomull

Enligt svar på leverantörsenkäten kommer tyg-, garn- och fibermaterialen från länder som Tyskland, Belgien, Italien, Nederländerna, Spanien, Storbritannien, Portugal, Österrike, Pakistan, Indien, Kina, Japan och Egypten. Dock saknas uppgifter om vilka material som kommer från vilka ursprungsländer och var någonstans materialen har processats. Då inga uppgifter lämnats om var polyestern, viskosen och bomullen tillverkas går enbart att dra generella slutsatser, kopplat till tillverkning av dessa garn och tyg i allmänhet. Enligt en utomstående expert på området, är det också detta steg i produktionskedjan som är svårast att överblicka på grund av den generella bristen på information om risker som rör mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och produktion.

Kina är den största producenten av syntetiskt material globalt och producerade 66 % av all global syntetisk fiber i 2015.³³ Kina var också det största exportlandet med 48% av all global export av syntetiska fiber.³⁴ Enligt Sustainable Brands är Indien och Kina världens största tillverkare av viskos så det är sannolikt att flera textilier som levereras till Sverige innehåller viskos därifrån.

I det följande stycket analyseras specifika risker kopplade till materialproduktion, exempelvis garn och tyg. De generella riskerna förknippade med textilproduktion och mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och korruption i länder som Pakistan, Indien och Kina analyseras i det avsnitt som handlar om textilprodukter.

Mänskliga rättigheter, polyester, viskos och bomulltyg

För tillverkning av garn och tyg finns generella risker kopplat till exempelvis buller och utsläpp som påverkar människors rätt till rent vatten, luft och hälsa. Långvarig exponering för buller över 80 decibel kan t.ex. orsaka hörselskador. Denna hörselnedsättning är permanent. Ytterligare effekter kan vara förhöjt blodtryck, trötthet och förlust av koncentration.³⁵ Utsläpp från fabriksanläggningar innebär också risk för förorenat vatten och mark som följd. Om produktionsanläggningarna ligger i närheten av ett befolkat område, kan det påverka rätten till ren miljö och rätten till åtnjutande av egendom.³⁶

Kemikalier används utbrett i textilproduktion för att göra materialen flexibla, mer hållbara eller för att göra materialen brandsäkra. I Kemikalieinspektionens forskning identifierade man att upp till 10 % av kemikalierna som används i textilindustrin kan utgöra en möjlig risk för människors hälsa.³⁷ Kemikalier som används i produktionen av arbetskläder är till exempel alkylfenoletoxilater eller formaldehyd samt fluorerade ämnen som ger

³² Transparency International Country report China and Russia

³³ IHS Markit 2015: Natural and Man-Made Fibers Overview. Chemical Economics Handbook

³⁴ The Observatory of Economic Complexity 2019: Synthetic Fabrics

³⁵ ILO, Physical Hazards Noise, hemsida 05.03.2019

³⁶ China Labour Bulletin, hemsida 19.02.2019, Greenpeace, hemsida 19.02.2019

³⁷ Kemikalieinspektion 2015: Kemikalier i textilier – Risker för människors hälsa och miljön

vattenavvisande eller vattentät funktion.³⁸ Många alkylfenoler är giftiga för vattenlevande organismer, och nonylfenol är klassificerat som mycket giftigt för vattenlevande organismer och kan orsaka skadliga långtidseffekter i miljön. Fluorerande ämnen kan spridas och lagras i miljön³⁹. Ftalater är en grupp kemikalier som kan förekomma i tryckta PVC-belagda produkter så som loggor, knappar, reflektorer och dragkedjor. Ftalaterna är inte kemiskt bundna till materialet, och därför kan de läcka ut ur material och absorberas av kroppen. Vissa ftalater är hormonstörande och allvarliga hälsoeffekter, såsom nedsatt reproduktion och levertoxicitet, har rapporterats. Ftalater har också hittats i sjöar, vattendrag och regnvatten.⁴⁰

Informationen om kemiska ämnen kan snabbt minska i de många stegen utefter leverantörskedjan från tillverkning till användare och flödet av information om kemiska ämnen i leverantörskedjorna är i allmänhet inte tillräckligt. Risker hanteras genom att ställa krav på vilka kemikalier som kan användas och genom att begränsa användningen av kemikalier med höga risker.

Arbetsrättigheter, polyester, viskos och bomulltyg

De stora problemen i tillverkningen av polyester, inte minst i världens största tillverkningsland Kina, handlar i korthet om bristande hälso- och säkerhetsrutiner, avsaknad av relevant utbildning i arbetsmiljörisiker inklusive brist på skyddsutrustning. Olyckor på arbetsplatser i Kina är vanliga.⁴¹ Ingen anställningstrygghet, långa arbetsdagar, ingen eller obetald ledighet och oskäligen löner är andra exempel. För alla fabriker i Kina gäller inte heller fackföreningsfrihet.

I några av de största produktionsländerna för cellulosamassa är risken för kränkningar av rättigheter i arbetslivet tämligen låg, nämligen i USA, Kanada och Sverige. Högriskländer som Indien och Kina ökar dock sin produktion av vedmassa.⁴² Viskos tillverkas av cellulosa från träråvara som behandlas med kemikalier, inklusive vätesulfid och koldisulfid. Träet behandlas för att omvandlas till en mjuk massa som spinns till fibrer. Ofta bleks massan en gång och därefter bleks fibrerna ytterligare en gång. Denna process avger ångor som är hälsovådliga för människor att andas in. De kan också ge fosterskador eller skador på det centrala nervsystemet. Vidare finns en hög risk för brand och explosion, eftersom koldisulfid är lättantändligt. De syror och alkalier som används i processen är vanligtvis relativt utspädda, men det finns fara för stänk i ögonen eller hudirritationer. Syrgaserna och vätesulfidgasen som frigörs vid spinnbadet kan orsaka ögonsjukdomar som överdriven ljuskänslighet och svåra smärtor i ögonen.

De arbetare som deltar i tillverkningen av bomull exponeras för en ansevärd mängd bomullsdamm, jordpartiklar och bekämpningsmedel. Detta medför risker för sjukdomar i luftvägarna och bland annat har man funnit samband mellan den dödliga sjukdomen

³⁸ Information från intervju med Region Skåne

³⁹ Kemikalieinspektionen, hemsida 18.03.2019

⁴⁰ Swedish Chemicals Agency 2015: Phthalates which are toxic for reproduction and endocrine-disrupting

⁴¹ China Labour Bulletin, hemsida 25.2.2019

⁴² World Atlas, All about the pulp and paper industry, hemsida 21.2.2019

byssinos som framkallas av inandning av bomullsdamm och som drabbar personer som arbetar inom textilindustrin.⁴³

I **Portugal**, som en leverantör uppger som ursprungsland för råmaterial, tjänar 85 % av arbetarna i industrin minimilön och därför är det vanligt att arbeta övertid. Övertiden betalas ofta till en lägre ersättningsnivå än den som föreskrivs i lag och är ofta oregistrerad. Det finns också risker gällande arbetssäkerhet eftersom maskiner sällan byts ut och arbetstagare ges inadekvat och otillräcklig utbildning om hur man använder maskinerna säkert.⁴⁴

Egypten är en stor producent av bomullsfibrer och bomullstyger. Arbetsrättsliga brister inkluderar kriminaliserade arbetarprotester och förbud mot självständiga fackföreningar. Egypten är också ett genomgångsland för många flyktingar och asylsökande vilket ökar risken för diskriminering av migrantarbetare inom textilindustrin.⁴⁵

Miljö, polyester, viskos och bomulltyg

Att spinna råvaror till garn, väva eller spinna dem till tyg, färgning av garn och tyger eller efterbehandling som ger tygerna styrka och glans är energiintensiva processer där stora mängder vatten och kemikalier används. Utsläpp till vatten samt hanteringen av avfall, i synnerhet farligt avfall, representerar andra miljörisker kopplade till tillverkningen av fibrer och tyg. Cirka 5 % av de 2400 kemikalier som Kemikalieinspektionen identifierade kan utgöra en möjlig risk för miljön.⁴⁶

Produktionen av polyesterfibrer som används i arbetskläder är mycket energiintensiv och materialen är inte biologiskt nedbrytbara eftersom de tillverkas av råolja. Textilproduktion använder en betydande mängd energi och det finns för lite information om hur stor andel av energin som används i produktionen kommer från förnybara källor (t.ex. solenergi).⁴⁷ Även om Kina är det land som idag investerar mest i förnybara energikällor bygger landets energiförsörjning fortfarande på kol, varför utsläpp av växthusgaser inom industrin är ett fortsatt stort problem.

Bomullsproduktion kräver mindre fossila resurser än syntetisk polyester men desto mer vatten.⁴⁸

Det krävs stora mängder kemikalier för att tillverka viskos, vilket ökar riskerna för utsläpp till vatten. Bland annat används koldisulfid som orsakar försurning. Vid massaframställningen sker också utsläpp till luft av både svaveldioxid och kvävedioxid. Vid en viskosfabrik i Kina har nedgrävda avloppsrör som gick rakt ut i Poyangsjön identifierats. Arbetare erkände att avfallsvatten från fabriken släpptes rakt ut i sjön, som är

⁴³ RM Stamatini;C Petrea; Toxic effects of the work environment – a retrospective 5 years study in three textile factories; 2018

⁴⁴ Fairware Foundation 2016: Portugal Risk assesment

⁴⁵ Human Rights Watch 2019

⁴⁶ Kemikalieinspektion 2015: Kemikalier i textilier – Risker för människors hälsa och miljön

⁴⁷ European parliament briefing 2019: Environmental impact of the textile and clothing industry (European Parliament, 2019)

⁴⁸ European parliament briefing 2019: Environmental impact of the textile and clothing industry (European Parliament, 2019)

Kinas största sötvattensjö. Luftprover visade på höga halter av vätesulfid i närheten av två fabriker och koldisulfid vid en fabrik.⁴⁹

Korruption, polyester, viskos och bomullstyg

Graden och omfattningen av korruptionsrisker beror till stor del på i vilket land aktören befinner sig. De största riskerna för korruption föreligger enligt Transparency International i Pakistan (Transparency International Score 33 av 100), Egypten (35/100), Kina (39/100) och Indien (41/100), där ju lägre poängen är, desto större är risken för korruption.

En stor majoritet av världens viskos- och polyestertillverkare finns dock i Indien och Kina där korruptionen är utbredd, vilket bland annat kan resultera i att fabriker mutar sig till olika typer av tillstånd eller köper falska certifikat. Skyddet för visselblåsare eller watchdogs är också bristfälligt. Ytterligare en risk är bristen på lagefterlevnad för företag vilket kan ta sig uttryck i att företag mutar sig till olika typer av hälso- och arbetsmiljöcertifikat, miljötillstånd med mera, vilket är särskilt allvarligt om det förekommer i en miljöpåfrestande industri som polyestertillverkning.⁵⁰

Tillverkning och konfektionering av inredningstextilier och arbetskläder

Slutliga produkterna i textilier omfattas av arbetskläder och inredningstextilier. Arbetskläderna har tre områden, ambulanskläder, sjukvårdstextilier som patient och personalkläder och arbetskläder som används inom transport och lokalvård. Inredningstextilier omfattas av gardintextilier och möbeltextilier.

Enligt leverantörsenkäten kommer textilprodukterna från följande länder:

Personal- och patientkläder	Arbetskläder till städ, vaktmästeri och transport	Ambulanskläder	Inredningstextilier
<p>Europa: Bosnien, England, Sverige, Tyskland, Holland, Lettland</p> <p>Asien: Kina, Bangladesh, Indonesien, Indien, Pakistan</p>	<p>Europa: Bosnien, Polen</p> <p>Asien: Pakistan och Bangladesh</p>	<p>Europa: Sverige, Bosnien, Lettland, Polen</p> <p>Asien: Pakistan, Bangladesh</p>	<p>Europa: Tyskland, Nederländerna</p>

I följande stycke analyseras riskerna förknippade med produktion i länderna som nämns i tabellen.

⁴⁹ Webartikkel <https://www.radron.se/artiklar/viskosens-smutsiga-baksida/> 25.02.2019

⁵⁰ GAN Business Anti-Corruption Profile: China Corruption Report

Mänskliga rättigheter, textilier och arbetskläder

Migrantarbetare är en allt viktigare del av den globala klädindustrins arbetskraft. Dessa arbetare är särskilt utnyttjade: de gör ofta samma jobb som lokala arbetstagare men för lägre löner och med begränsad rätt till att organisera sig genom fackföreningar. Allvarliga problemen med mänskliga rättigheter i Indien inkluderar otillåten markanvändning och tvångsvräkningar då företag inte behöver genomföra sociala konsekvensbedömningar eller genomföra intressentdialoger med lokala ursprungsfolk. I **Kina** och **Indien** tar sig inhemska migrantarbetare till fabriker i urbana områden och kommer där att leva med begränsad tillgång till sociala välfärdssystem jämfört med dem som lever på sin hemort.⁵¹ De flesta lämnar sina barn på hemorten eftersom barnen inte har rätt till sjukvård och skolgång i andra städer.⁵²

Barnarbete, och i vissa fall tvångsarbete, är utbrett inom textilindustrin i **Bangladesh**, **Pakistan** och **Indien**.⁵³ I Pakistan är arbetsgivare skyldiga enligt lagen att sätta upp daghem. Få företag inrättar dock daghem för barn eller erbjuder betald föräldraledighet, vilket leder till att kvinnor förlorar inkomst om de blir gravida.⁵⁴

Arbetsvillkor, textilier och arbetskläder

I produktionsländer som **Kina**, **Pakistan**, **Bangladesh** och **Indien** rapporteras förekomsten av oskäliga arbetsvillkor så som låga löner, övertid, farliga arbetsförhållanden och brist på fackliga rättigheter. Kvinnor i textilsektorn har utsatts för sexuella trakasserier och riskerar att diskrimineras vid graviditet, har lägre lönenivåer och sämre möjligheter att förhandla kollektivt. En annan riskgrupp i sektorn är migrantarbetare som ofta har flyttat för att hitta arbete och är utsatta för större risk för diskriminering på grund av etnicitet eller språk.

Den internationella fackliga samorganisationen ITUC (International Trade Union Confederation) publicerar varje år rapporter med index över globala rättigheter och arbetsvillkor där Kina enligt 2018 års rapport rankas bland de lägsta i världen. I Kina är det vanligt att arbetarna har deltidsarbete eller korta kontrakt med sämre arbetsvillkor. I Indien har det rapporterats att poliser har dämpat protester med våld, och arbetare hotats för att förhindra inrättande av fackföreningar.⁵⁵

I **Pakistan** råder stora utmaningar vad gäller rättigheter i arbetslivet inom textilindustrin; bland annat betalas arbetare mindre än den lagstadgade minimilönen, det förekommer tvång att jobba övertid och arbetarna har inte möjlighet till raster under arbetsdagen. Fackförbund finns, men de saknar organisationsfrihet och arbetare har inte möjlighet till betald föräldraledighet eller sjukvård. Bristen på levnadslöner innebär att många arbetare

⁵¹ SOMO 2016: Factsheet – Migrant Labour in the textile and garment industry

⁵² Clean Clothes Campaign 2015: Factsheet on China's Garment Industry

⁵³ US Department of Labour 2018: List of Goods Produced by Child Labour or Forced Labour

⁵⁴ Human Rights Watch 2019: No Room to Bargain – Unfair and Abusive Labour Practices in Pakistan

⁵⁵ ITUC 2018: Global Rights Index

tvingas arbeta långa timmar och saknar möjlighet att ta ledigt när de är sjuka. Arbetare, många av dem kvinnor, har rapporterat verbala och sexuella trakasserier från arbetsledningen inom textilindustrin.⁵⁶

Human Rights Watch har identifierat problem i den pakistanska regeringens arbetsinspektionssystem. Arbetare som kräver sina rättigheter har blivit hotade eller uppsagda utan saklig grund. Arbetsrättighetsaktivister beskriver tryck på fackliga föreningar i många stora fabriker. Fabrikschefer har rapporterats upprätta korta anställningskontrakt med arbetare för att motverka deras deltagande i fackliga aktiviteter.⁵⁷ Många fabriker har begränsade säkerhetsbestämmelser och farliga arbetsförhållanden på grund av användningen av t.ex. kemikalier i textilbehandling. I Pakistan inträffade 2012 en mycket allvarlig olycka när en brand i Ali Enterprises textilfabrik i Karachi dödade minst 255 arbetstagare och skadade mer än 100 personer.

Konfektionsindustrin är Bangladesh viktigaste industrinäring och den sysselsätter över fyra miljoner människor, varav de flesta är kvinnor. Konfektionsindustrin har varit ökad för dåliga arbetsvillkor och förekomst av barnarbete, men stora framsteg har gjorts. De allvarliga fabriksolyckor som inträffat de senaste åren har belyst bristen på arbetares rättigheter. Omfattande förbättringar i den fysiska arbetsmiljön har skett under de senaste åren, till stor del tack vare internationella påtryckningar. Mycket återstår dock att göra inom det sociala området. Den fackliga organiseringen är eftersatt och ineffektiv på grund av bristande kapacitet och hög grad av politisering.⁵⁸

I de fall där produktion av textilier sker inom **Europa** bedöms riskerna vara lägre än i asiatiska länder, på grund av att både regelverk och lagefterlevnad anses striktare i Europa.⁵⁹ Säkerhetsrisker i arbetet finns dock också på europeiska fabriker. Produktionslinjer är bullriga och maskiner används med bristfällig skyddsutrustning. Användning av arbetsmaskiner är också förknippad med risk för skärincidenter och olyckor.⁶⁰ Det finns också flera rapporterade fall av kränkningar av speciellt migrantarbetares rättigheter.

I **Italien** har grava fall av kränkningar av arbetsrättigheter hittats särskilt bland småföretag och familjeföretag inom textilindustrin. Till exempel i Prato, ett välkänt textilproduktionsområde, har kinesiska migrantarbetare rapporterat dåliga arbetsförhållanden där arbetare tvingas sova i kartonger i verkstäder och arbetar 14 timmar långa arbetsdagar med minimal lön.⁶¹ Liknande fall av kränkningar av migrantarbetares rättigheter har hittats inom textilindustrin i Spanien. På grund av att migrantarbetare ofta försatts i skuld för att kunna betala sina levnadskostnader utgör de en grupp med hög risk för att utsättas för kränkande behandling.⁶²

⁵⁶ Human Rights Watch 2019: No Room to Bargain – Unfair and Abusive Labour Practices in Pakistan

⁵⁷ Human Rights Watch 2019: No Room to Bargain – Unfair and Abusive Labour Practices in Pakistan

⁵⁸ Utrikesdepartamentet 2016: Bangladesh – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatens principer

⁵⁹ Intervju med Peter Lund-Thomsen 18.3.2019

⁶⁰ Auditrapport på anonym leverantör 2017

⁶¹ Global Slavery Index 2018: Italy Country Study

⁶² Paolo Leotti et al. 2014: Severe forms of Labour Exploitation - Spain

Textilarbetare i **Östeuropa**, exempelvis i **Bosnien, Polen och Lettland**, rapporteras tjäna under minimilön och lön som inte täcker deras levnadskostnader.⁶³ Eftersom arbetarna har fasta kvoter med löneavdrag som följd om kvoterna inte fylls, är pressen hög på arbetarna att arbeta övertid.⁶⁴ Kortsiktiga kontrakt är vanliga. Särskilt i Polen är det ovanligt att tillhöra ett fackförbund, vilket försämrar arbetarnas möjligheter att framföra klagomål om övertidsarbete, arbets säkerhet eller andra arbetsvillkor.⁶⁵ I Lettland finns en stor grupp icke-medborgare (11,1 %) som saknar politiska rättigheter. Människohandel, påtvingat arbete och oregistrerade arbetare är ett problem i Lettland där arbetsmarknaden till stor del är oreglerad. Arbetsgivare har t.ex. stor frihet att avskeda arbetare, dock med undantag för gravida kvinnor.⁶⁶

Miljö, textilier och arbetskläder

Generella miljörisker för textilier utgörs av användning och hantering av kemikalier, utsläpp till vatten och luft samt energi- och vattenförbrukning. Dessutom finns det miljörisker gällande farligt avfall och hur det hanteras. Dessa risker är högre i länder med svag miljölagstiftning, bristande lagefterlydnad och hög risk för korruption.

Enligt Nordiska Ministerrådet innebär användandet av kemiska flamskyddsmedel höga risker och rekommenderas att användas enbart då det är absolut nödvändigt på grund av textilens funktion. I så fall rekommenderas flamskyddsmedel tillverkat av fosfor eller kvävebaserade organiska föreningar istället för halogenerade flamskyddsmedel.⁶⁷ Vissa regioner använder inherent fiber istället för kemiska flamskyddsmedel ifall sådana egenskaper behövs.

Volymen av textilvaror som marknadsförs som biocidbehandlade textilvaror har ökat markant. Studier har visat att silver, triklosan och triklokarban kan frigöras i stor utsträckning från biocidbehandlade textilier vid tvätt. Den ökade användningen av biocider har även lett till en ökad farhåga för att bakterier ska utveckla resistens mot antibakteriella ämnen och att detta i sin tur skulle kunna påverka utvecklingen av resistens mot antibiotika.⁶⁸

För mer information om miljörisker vid kemikalieanvändning, se stycket om miljörisker i polyester, viskos och bomullstygtillverkning.

Korruption, textilier och arbetskläder

De största riskerna för korruption föreligger i Bangladesh (Transparency International Score 26/100), Pakistan (33/100), Thailand (36/100), Bosnien (38/100), Indonesien (38/100), Kina (39/100), Indien (41/100), Lettland (58/100) där ju lägre poängen är,

⁶³ Clean Clothes Campaign 2017: Country Profile Poland

⁶⁴ Clean Clothes Campaign 2017: Country Profile Bosnia and Herzegovina

⁶⁵ Clean Clothes Campaign 2017: Country Profile Poland

⁶⁶ Utrikesdepartementet: Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Lettland 2018

⁶⁷ Nordic Council of Ministers 2017: Greener textiles in hospitals

⁶⁸ Kemikalieinspektion 2015: Kemikalier i textilier – Risker för människors hälsa och miljön

desto större är risken för korruption.⁶⁹ I länder där korruption förekommer finns det hög risk för brister inom byggsäkerhet, otillräckliga säkerhetsinspektioner och falska säkerhets-, miljö- eller revisionsrapporter. Det är också vanligt att tjänstemän ber om mutor eller presenter för att främja affärsverksamheten.⁷⁰

Transport och distribution

Mänskliga rättigheter och arbetsvillkor, transport

Här summerar vi de mest vanligt förekommande riskerna förknippade med transport och distribution. För mer information om riskerna hänvisar vi till rapporten ”Väsentliga risker i transportsektorn” från Hållbar Upphandling.

Förpackning av produkterna sker vanligtvis i samma länder som produkterna tillverkas och textilprodukter förpackas ofta i tillverkningsfabrikerna. Förpackningsverksamheten ser olika ut beroende på hur tekniskt avancerad fabriken är. På vissa fabriker sker förpackningen manuellt, vilket typiskt sett kan innebära risker för förslitningsskador. Det är också sannolikt att denna arbetsuppgift fördelas till kvinnor och så kallad *low skilled labour* vilket ofta innebär låga löner och osäkra anställningsvillkor.

De förpackade produkterna skeppas sedan med båt till Europa. Under transporten finns betydande risk för att mänskliga rättigheter och framför allt arbetsrätten kränks för de anställda ombord på fartygen.

Enligt information från ILO⁷¹ tvingas personal på båtarna arbeta under oacceptabla förhållanden som är ett hot mot deras välbefinnande, hälsa och säkerhet. Ungefär 80% av all transport i världen sker med båt och cirka 1.5 miljoner anställda bor och arbetar idag på fartyg världen över. Dessa grupper jobbar större delen av sin tid på internationella vatten som inte omfattas av enskilda länders jurisdiktion. De arbetar dessutom under långa perioder, ofta under svåra väderförhållanden och utan möjlighet att gå iland eller lämna sin arbetsplats. På grund av denna situation är sjömän extra sårbara för exploatering och många har erfarit att de blivit utnyttjade, tvingats betala avgifter för att få, eller behålla, sitt jobb, kontraktsbrott, bristande tillgång till mat och osanitära förhållanden på båtarna. För sjömän gäller ett antal internationella konventioner som ska säkra deras rätt till skäliga arbetsvillkor, hälsa och säkerhet, antidiskriminering samt skydd mot pirater. Dessa uppges dock inte efterföljas i önskvärd grad.⁷²

Flera leverantörer har lager i Europa där varorna lastas om på lastbilar eller tåg och fraktas till slutkund i Sverige. Inom både sjöfart och vägtransport finns också stor risk för människohandel. Trots att det finns en EU-reglering som gäller för lastbilschaufförer är risken stor att deras arbetsdagar blir för långa och vilan otillräcklig.

⁶⁹ Transparency International 2018

⁷⁰ Transparency International 2018: China- Overview of corruption and anti-corruption

⁷¹ ILO:s hemsida om Shipping, ports, fisheries and inland waterways sector

⁷² ILO:s hemsida om Shipping, ports, fisheries and inland waterways sector

I vissa länder finns det brist på kvalificerade lastbilschaufförer eftersom yrket inte anses tillräckligt attraktivt – lönerna är för låga och övriga arbetsförhållanden för dåliga för att attrahera kvalificerad arbetskraft. I andra länder är det alltför lätt att ta körkort och adekvat utbildning tillhandahålls sällan. Båda scenarierna leder till bristande trafiksäkerhet.⁷³ I nästan alla länder är dessutom trafikolyckor bland de 10 vanligaste dödsorsakerna.⁷⁴ Trafikolyckor med tunga fordon har sällan endast en orsak, men i 90 % av fallen är det den mänskliga faktorn som ligger bakom (såsom dåsighet, utmattning eller alkoholintag), medan miljön spelar in i 30 % av fallen och fordonet i 10 %.⁷⁵

Vägfarten påverkar även hälsan negativt, särskilt för människor som bor nära motorvägar. Föroreningar till följd av vägtrafik kan leda till astma, försämrad lungfunktion, kardiovaskulära sjukdomar och cancer. Barn, äldre, låginkomsttagare och personer med tidigare medicinska besvär (t.ex. astma och kardiovaskulära sjukdomar) är extra utsatta för risker på grund av föroreningar från vägtrafik.⁷⁶

Det är viktigt att leverantörer får behovsprognoser i god tid för att kunna undvika transporter med flyg.

Miljö, transport

Den största miljörisken med transporter är utsläppen till luft, dels utsläpp av koldioxid, dels av hälsovådliga partiklar. Buller från väg- och flygtransport kan också utgöra miljörisker i tätbebyggda områden. Flyg och lastbil innebär större risker än tåg och båt men gemensamt för alla fraktsätt är att det leder till utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och koldioxid. För båttransport sker också risk för oljeutsläpp i samband med rengöring. Sjöfarten sprider dessutom främmande organismer, både med ballastvatten och via växter på fartygsskroven.⁷⁷

Med risk för att biocider sprids ut i miljön används de ibland i transportcontainrar för att förebygga mögelskador och angrepp av skadeinsekter på textilier.

Korruption, transport

Många tillväxtländer i bland annat Asien har olika typer av regler och lagstiftning som gör byråkratin kring import och export tidskrävande, kostsam och icke-transparent. Dessa faktorer gör, inte minst i länder där tjänstemän har låga löner, att korruption är en rutin för att "olja maskineriet" när det gäller just import och export av varor.⁷⁸ Detta understryks i en rapport från *Organisation for Economic Cooperation and Development* (OECD)⁷⁹ som slår fast att sjötransportsektorn är den andra mest korrumperade industrisektorn i världen. Den utbredda korruptionen i tillverkningsländer

⁷³ World Bank Group 2016., *Working Paper: Road Freight Transport Services Reform: Guiding Principles for Practitioners and Policy Makers*

⁷⁴ BSR, *10 Human Rights Priorities for the Transport and Logistics Sector*, hemsida 24.2.2019

⁷⁵ Volvo Group 2017., *Volvo Trucks Safety Report 2017: Volvo Trucks Accident Research Team*

⁷⁶ Centers for Disease Control and Prevention, *Community Design*, hemsida

⁷⁷ Transportstyrelsens hemsida om miljö- och hälsorisker

⁷⁸ Deloitte 2015: *Fighting corruption in the Maritime Industry What you need to do to navigate in transparent waters*

⁷⁹ OECD 2014: *Foreign Bribery Report*

som Kina gör det därför sannolikt att olika, ofta mindre, mutor betalats till lokala tulltjänstemän för att få ut produkterna från landet.

Det är vanligt förekommande att stora sjötransportföretag deltar i budgivningar för att få längre kontrakt med stora tillverkare av olika produkter. Anbudsprocessen kan skapa utrymme för korruption. Ytterligare en typisk risk är att inspektörer, som utför inspektioner av såväl fartygen själva som deras last, mutas för att se mellan fingrarna kring vissa brister på fartygen, otillåten last etc.⁸⁰

Slutsatser med riskprioritering

Syftet med studien är att identifiera och prioritera de väsentliga riskerna kopplade till mänskliga rättigheter, arbetstagares rättigheter, miljö och anti-korruption vad gäller upphandling av inredningstextilier och arbetskläder.

Studien utgör inte en uttömmande riskbedömning för risker i textilproduktion. En begränsning är t.ex. att det finns mer information tillgänglig om vissa risker än om andra. I analysen har störst vikt lagts vid riskerna inom råmaterial så som bomull, olja och trävirke, tillverkningen av fiber, garn och tyg (polyester, bomull och viskos) samt tillverkning av textilprodukter, speciellt i länder med höga risker så som Bangladesh, Kina, Pakistan, Indien samt Östeuropa. Flera av miljö- och korruptionsriskerna inverkar också på mänskliga rättigheter.

Flera av riskerna som omnämns i denna rapport förekommer inom textilindustrin i flera länder och inom alla delar av leverantörskedjan. Exempel är risk för barnarbete, tvångsarbete, diskriminering av kvinnor och minoriteter, överträdelse i rätten till kollektivavtalsförhandling och att ansluta sig till fackföreningar, löner som understiger lagstadgade minimilöner och löner som inte går att leva på. Till dessa kommer också miljörelaterade risker som förekommer vid användning av farliga kemikalier, risk för hög vattenkonsumtion, luftföroreningar samt växthusgasutsläpp.

De landrelaterade riskerna är höga i Pakistan, Indien, Bangladesh och Kina där det förekommer stora mängder migrantarbetare, barnarbete, tvångsarbete och där lagöverträdelser sker gällande lönesättning och sexuella trakasserier.

Prioriterade risker relaterade till bomullsodling är att rätten till skälig levnadsstandard inte efterlevs samt att arbetarna får för låga löner, lokalsamhällens och arbetarnas rätt till hälsa och säkerhet äventyras, barnarbete, overtidsarbete, brist på fackliga rättigheter och diskriminering av migrantarbetare. På samma sätt skulle riskerna för oljeutsläpp och förorening av vatten och mark samt energiförbrukning kunna prioriteras inom oljeproduktion.

⁸⁰ Deloitte 2015: Fighting corruption in the Maritime Industry What you need to do to navigate in transparent waters

Vad gäller negativ miljöpåverkan från framställning av råmaterial kan man sammanfattningsvis säga att bomullsproduktion innebär en högre risk för bruk av farliga insektsbekämpningsmedel än viskos- och lyocellproduktion. Dock medför viskos- och lyocellproduktion högre risk för utsläpp av växthusgaser då framställningen av dessa material istället är mer energikrävande.

Slutligen skulle potentiell människohandel, hälso- och säkerhetsrisker, och olyckor i trafik inklusive dödsfall kunna prioriteras inom transport.

Informationen från leverantörerna medger inte en detaljerad analys relaterade till specifika affärsmodeller, vilket möjligen hade kunnat visa på samband till affärsmodeller som inkluderar många olika leverantörer, kortsiktiga leverantörsrelationer samt korta ledtider. Eftersom transparensen är låg och materialen som används i dessa textilier och kläder involverar många underleverantörer och aktiviteter i många länder är denna produktkategori kopplad till risker som det är utmanande att identifiera. Avsaknad av information från leverantörerna visar att kunskapen och medvetenheten om risker för negativ påverkan på mänskliga rättigheter utanför arbetsplatsen, tex påverkan på lokalsamhällen är mycket låg hos leverantörerna. Det är också värt att notera att ingen av leverantörerna uppgett diskriminering eller trakasserier på arbetsplatsen som en relevant risk, detta trots att kvinnor i många fall betalas lägre löner än män, oftare har anställningar som inte är formellt reglerade samt generellt är mer utsatta för trakasserier på arbetsplatsen.

Riskprioritering

Utifrån svar från leverantörer och publika informationskällor bedöms högriskområden inkludera följande. Prioriteringen av riskerna är grundad på en identifikation av de mest relevanta faktorerna, däribland det som anses kunna få de allvarigaste potentiella konsekvenserna för sektorn, industrin eller det geografiska området. Vid bedömningen av sannolikheten för att riskerna ska realiseras måste även den geografiska kontexten tas i beaktande. Denna identifikation baseras på den information som analyseras i denna rapport samt insikter från Enacts experter på mänskliga rättigheter, miljöhållbarhet och korruption.

- Råmaterialframställning och brist på transparens: Analysen visar att det generellt förekommer hög risk för överträdelse mot mänskliga rättigheter och rättigheter i arbetslivet, negativ miljöpåverkan knutet till bomullsframställning i Indien, Kina och Pakistan, inklusive risk för barnarbete, tvångsarbete, övertid och för låga löner. Bruket av skadliga kemikalier och bekämpningsmedel i bomullsframställningen innebär också en hög risk både för arbetare och omkringliggande lokalsamhällen. Bristen på transparens om råmaterialens ursprung innebär en ökad riskbild som är gemensam för flera råmaterial som tex. Bomull, olja och trä. Dessa faktorer har identifierats som de vanligtvis mest relevanta för denna typ av produktion och i de länder där produktionen ofta sker, på grund av vikten av konsekvenserna och kontexten. Vid bedömningen av deras vikt ligger fokus vid hur de inverkar på

mänskliga rättigheter och den potentiella omfattningen av påverkan på människors hälsa; det potentiella antalet/andelen drabbade personer och huruvida effekterna är systematiska och oåterkalleliga. Dessutom kan de potentiellt påverkade personerna tillhöra grupper i samhället som är särskilt utsatta och ofta inte helt eller endast delvis skyddas av staten. Sannolikheten för att riskerna ska realiseras är högre i länder som kännetecknas av otillräckligt skydd, samt bristande verkställighet av lagstiftningen och av internationella standards. Andra faktorer kan nämnas, men dessa anses inte vara de mest relevanta eller betydelsefulla vid en generell riskbedömning i leverantörskedjan.

- Rättigheter i arbetslivet och kemikalieanvändning i textil- och fiberproduktion: Risken för kränkningar av arbetsrätten är hög inom textil- och fiberindustrin i Kina, Pakistan, Indien och Bangladesh. Kränkningarna inkluderar farliga arbetsförhållanden, övertid, för låga löner samt diskriminering av migrantarbetare och kvinnliga arbetare. Framför allt i fiberproduktionen finns stora risker såväl för arbetare som för den omkringliggande miljön. Dessa faktorer har identifierats som de vanligtvis mest relevanta för denna typ av produktion och i de länder där produktionen ofta sker, på grund av vikten av konsekvenserna och kontexten. Vid bedömningen av deras vikt ligger fokus vid hur de inverkar på mänskliga rättigheter och den potentiella omfattningen av påverkan på människors hälsa; det potentiella antalet drabbade personer och huruvida effekterna är systematiska och oåterkalleliga. Dessutom kan de potentiellt påverkade personerna tillhöra grupper i samhället som är särskilt utsatta och ofta inte helt eller endast delvis skyddas av staten. Sannolikheten för att riskerna ska realiseras är högre i länder som kännetecknas av otillräckligt skydd, samt bristande verkställighet av lagstiftningen och av internationella standards. Andra faktorer kan nämnas, men dessa anses inte vara de mest relevanta eller betydelsefulla vid en generell riskbedömning i leverantörskedjan.
- Transport: Transporten från tillverkningsländerna går oftast per båt. Detta är ett område som typiskt sett inte lyfts fram i leverantörsuppföljningar men befaras innebära stora risker vad gäller arbetstagarnas rättigheter. Vid användning av vägtransporter finns risk för förekomst av människohandel och alltför långa arbetstider. Dessa faktorer har identifierats som de vanligtvis mest relevanta för transportsektorn. Vid bedömningen av deras vikt ligger fokus vid hur de inverkar på mänskliga rättigheter (t.ex. potentiellt bidrag till modernt slaveri); det potentiella antalet drabbade personer (de personer som transporterar varorna) och huruvida de arbetsrättsliga utmaningarna för sektorn är systematiska. Dessutom kan de potentiellt påverkade personerna tillhöra grupper i samhället som är särskilt utsatta och ofta inte helt eller endast delvis skyddas av staten. Sannolikheten för att riskerna ska realiseras är högre i länder som kännetecknas av otillräckligt skydd, samt otillräcklig verkställighet av lagstiftningen och av internationella standards. Bristande medvetenhet om riskerna inom transportsektorn kan emellertid också göra att dessa ej hanteras och därmed bidra till att de realiseras. Andra faktorer kan

nämnas, men dessa anses inte vara mest relevanta eller betydelsefulla vid en generell riskbedömning i leverantörskedjan.

Appendix: Relevanta regelverk och branschinitiativ

OECD Guidelines for Multinational Enterprises - Standarder för ansvarsfullt affärsuppförande med riktlinjer och rekommendationer för multinationella företag som verkar i eller från anslutna länder som regeringar har förbundit sig att främja. OECD har speciella riktlinjer för textilindustrin: OECD Due Diligence Guidance for responsible supply chains in the garment and footwear sector 2018. <http://mneguidelines.oecd.org/>

UN Guiding Principles on Human Rights and Business – global standard för att förebygga och hantera risker för negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter som är kopplade till affärsverksamhet. <https://www.unglobalcompact.org/library/2>

ACCORD (brand och byggsäkerhet i Bangladesh) – Accord är ett branschinitiativ för att främja säkerheten för anställda på fabriker i Bangladesh. Det är ett juridiskt bindande avtal undertecknat av fackföreningar, både internationella och lokala och över 100 företag. Alla företag som har ingått avtalet måste ha säkerhetsinspektioner hos sina fabriker och rapportera resultat och offentligt.

Amfori BSCI (Business Social Compliance Initiative) – ett initiativ för att stötta företagens efterlevnad av sociala krav och standarder och bidra till förbättringar i deras globala leverantörskedjor. Amfori BSCI använder sig av internationell arbetsrättsliga standarder som skyddar arbetares rättigheter, exempelvis ILO's grundläggande arbetsrättsliga standarder och kärnkonventioner.

Better Cotton Initiative (BCI) – Startade 2005 och består av medlemsföretag och organisationer som också bidrar ekonomiskt. Några av dessa är H&M, Ikea, WWF och Sida. BCI arbetar för att förändra villkoren i bomullsodlingen genom att bland annat minska vatten- och kemikalieanvändningen, förbättra arbetsvillkoren samt öka spårbarheten i kedjan.

Global Organic Textile Standard (GOTS) – Standarden utgör en märkning av ekologisk bomull som omfattar både miljömässiga och sociala krav. Det är en den idag mest använda märkningen för ekologisk bomull.

The Fair Wear Foundation (FWF) – ett europeiskt flerpartsinitiativ som samlat 120 framför allt små- och medelstora textilföretag med syfte att utbyta erfarenheter, stötta social dialog och arbetsmarknadsrelationer. FWF använder sig av certifieringsprogram, revisioner och fabriksbesök för att mäta medlemsföretagens utveckling och publicerar årligen företagens framsteg.

The International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC) – en organisation som strävar efter att utrota barnarbete genom att på såväl nationell som internationell nivå stärka kapaciteten att hantera och motverka problemet med barnarbete. Bland IPEC's partners ingår både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, internationella, nationella och lokala organisationer, privat och offentlig sektor, NGO:er,

media, parlamentariker, representanter för rättsväsendet, akademi, religiösa grupper samt barn och deras familjer.

Källor

- BSR. (2018). *10 Human Rights Priorities for the Extractives Sector*, hemsida.
<https://www.bsr.org/en/our-insights/primers/10-human-rights-priorities-for-the-extractives-sector>.
- BSR. (2019). *10 Human Rights Priorities for the Transport and Logistics Sector*, hemsida.
<https://www.bsr.org/our-insights/primers/10-human-rights-priorities-for-the-transport-and-logistics-sector>.
- Centers for Disease Control and Prevention. (n.d.). *Community Design*, hemsida .
<https://ephtracking.cdc.gov/showProximityToHighways.action>.
- China Labour Bulletin. (n.d.). *Work safety - hemsida*. <https://clb.org.hk/content/work-safety>.
- Clean Clothes Campaign . (2017). *Country Profile Bosnia and Herzegovina*.
- Clean Clothes Campaign. (2015). *Factsheet on China's Garment Industry*.
<https://cleanclothes.org/resources/publications/factsheets/china-factsheet-february-2015.pdf>.
- Clean Clothes Campaign. (2017). *Country Profile Poland*.
- Clean Clothes Campaign. (2017). *Europe's Sweatshops*.
- Deloitte. (2015). *Fighting corruption in the Maritime Industry - What you need to do to navigate in transparent waters*.
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/finance/in-fighting-corruption-in-maritime-industry-noexp.pdf>.
- European Commission. (2003). *Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) - Reference Document on Best Available Techniques for the Textiles Industry*.
- European Parliament. (2019). *Environmental impact of the textile and clothing industry*.
- EY. (2014). *Managing bribery and corruption in the oil and gas industry*.
- Fairtrade Foundation. (2015). *Fairtrade and Cotton*.
<http://www.fairtrade.org.uk/Farmers-and-Workers/Cotton>.
- Fairware Foundation. (2016). *Portugal Risk Assessment*.
- FIAN. (n.d.). *Hemsida om landgrabbning*. <https://fian.se/landgrabbing/>.
- GAN Business. (2018). *Anti-Corruption Portal: China Corruption Report*.
<https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/china/>.
- Global Slavery Index. (2018). *Italy Country Study*.
<https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/country-studies/italy/>.
- Greenpeace. (n.d.). *China averaged 29 chemical accidents so far per year - press release*.
<http://www.greenpeace.org/eastasia/press/releases/toxics/2016/China-averaged--29-chemical-accidents-per-month-so-far-this-year---Greenpeace/>.
- Human Rights Watch. (2019). *No Room to Bargain - Unfair and Abusive Labour Practices in Pakistan*. <https://www.hrw.org/report/2019/01/23/no-room-bargain/unfair-and-abusive-labor-practices-pakistan#290612>.

- Human Rights Watch. (2019). *World Report 2019 - Egypt*. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/egypt>.
- IHS Markit. (2015). *Natural and Man-Made Fibers Overview. Chemical Economics Handbook*.
- ILO. (2018). *Textiles, clothing, leather and footwear sector*. <http://www.ilo.org/global/industries-and-sectors/textiles-clothing-leather-footwear/lang--ja/index.htm>.
- ILO. (2019). *Hemsida om Shipping, ports, fisheries and inland waterways sector*. <https://www.ilo.org/global/industries-and-sectors/shipping-ports-fisheries-inland-waterways/lang--en/index.htm>.
- ILO. (n.d.). *Physical Hazards Noise*. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---sroport_of_spain/documents/presentation/wcms_250190.pdf.
- ITUC. (2018). *Global Rights Index: The World's Worst Countries for Workers*.
- Kemikalieinspektion. (2015). *Kemikalier i textilier - Risker för människors hälsa och miljön*.
- Lau, M. (2016). *China has 61 million left-behind children ... that's almost Britain's total population*. South China Morning Post.
- Nordic Council of Ministers. (2017). *Greener textiles in hospitals*.
- OECD. (2014). *Foreign Bribery Report*. <http://www.oecd.org/corruption/oecd-foreign-bribery-report-9789264226616-en.htm>.
- OECD. (2019). *Crude oil production (indicator)*. <https://data.oecd.org/energy/crude-oil-production.htm>.
- OECD. (n.d.). *Corruption in the extractive value chain. 2016*: <http://www.oecd.org/dev/Corruption-in-the-extractive-value-chain.pdf>.
- Paolo Leotti, G. A. (2014). *Severe forms of Labour Exploitation - Supporting victims of severe forms of labour exploitation in having access to justice in EU Member States - Spain*. European Union Agency for Fundamental Rights.
- Principles for Responsible Investment. (2017). *Digging deeper- Human Rights and Extractive Sector*. <https://www.unpri.org/download?ac=5081>.
- Skogsindustrierna. (n.d.). *Hemsida*. <https://www.skogsindustrierna.se/skogsindustrin/branschstatistik/internationellt/>.
- SOMO. (2016). *Factsheet - Migrant Labour in the textile and garment industry*. <https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2016/02/FactsheetMigrantLabour.pdf>.
- Stamatin, R., & Petrea, C. (2018). *Toxic effects of the work environment – a retrospective 5 years study in three textile factories* (Vols. 75(Suppl_2):A450, APR 2018). Occupational and Environmental Medicine.
- Swedish Chemicals Agency. (2015). *Phthalates which are toxic for reproduction and endocrine-disrupting – proposals for a phase-out in Sweden*. <https://www.kemi.se/global/rapporter/2015/report-4-15-phthalates.pdf>.
- The Observatory of Economic Complexity. (2019). *Synthetic Fabrics*. <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/sitc/6531/>.
- Transparency International. (2018). *China: Overview of Corruption and Anti-Corruption*.
- Transparency International. (2018). *Corruption Perceptions Index 2018*.

- Transportstyrelsen. (2019). *Transportstyrelsens information om miljö- och hälsorisker*.
<https://transportstyrelsen.se/sv/vagtrafik/Miljo/>.
- U.S. Energy Information Administration. (2018). *Website on Oil and the Environment*.
https://www.eia.gov/energyexplained/index.php?page=oil_environment.
- US Department of Labour. (2018). *List of Goods Produced by Child Labour or Forced Labour*.
- Utrikesdepartementet. (2015-2016). *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Saudiarabien*.
- Volvo Group. (2017). *Volvo Trucks Safety Report 2017: Volvo Trucks Accident Research Team*. <https://www.volvogroup.com/content/dam/volvo/volvo-group/markets/global/en-en/about-us/traffic-safety/Safety-report-170627.pdf>.
- World Atlas. (n.d.). *All about the paper and pulp industry - hemsida*. ,
<https://www.worldatlas.com/articles/all-about-the-pulp-and-paper-industry.html>.
- World Bank Group. (2016). *Working Paper: Road Freight Transport Services Reform: Guiding Principles for Practitioners and Policy Makers*.
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25853>.
- WWF. (n.d.). *Hemsida om skog*. www.wwf.se/skog.